

I. Ýmis skjöl og bréf varðandi málaferli  
Jóns Pálssonar og stjórnar Landsbanka  
Íslands.

---



1. Afrit af bréfavíðskiptum bankastjórnar Landsbanka Íslands og Stjórnarráðsins varðandi málaferli Jóns Pálssonar þáverandi aðalféhirðis Landsbankans við stjórn þess banka.
- 

1. Bréf stjórnarráðsins dags. 14. apríl 1916.
2. Svar bankastjórnarinnar dagsett 26. apríl 1916 ásamt útdrætti úr fundarþók bankastjórnar Landsbankans dagsettum 8. apríl 1916.
3. Svar stjórnarráðsins dags. 27. apríl 1916.
4. Svar bankastjórnarinnar dagsett 3. maí 1916.
5. Svar stjórnarráðsins dags. 5. maí 1916.
6. Svar bankastjórnarinnar dagsett 15. maí 1916 ásamt afriti af tveim köflum úr bókunum Technik des Bankbetriebes eftir Buchwald og The history principles and practise of banking eftir Gilbert og Sykes.



1.  
Reykjavík, 14. apríl 1916.

Jafnframt því að senda bankastjórninni hjálagað brjef  
Jóns Pálssonar fjehirðis Landsbankans, skal beiðst skýrslu banka-  
stjórnarinnar um það, hvort og að hve miklu leyti hún hefir, eða  
einstakir menn úr henni, gefið gjaldkeranum þær fyrirskipanir,  
sem í brjefinu getur, og einnig skýrslu um þann ágreining út af  
því, að gjaldkeri hafi litið á skjöl bankans tilheyrandi 7. þ.  
m. og bók eða bækur, er hann kveður annan bankastjórn hafa af-  
sjar tekið. Í sambandi við þetta er lagt fyrir bankastjórnina  
að senda stjórnarráðinu með svari hennar við aðurnefndum atrið-  
um orðrjett afrit af fundargjörið bankastjórnarinnar frá 7. apríl,  
þeirri er getur í brjefi gjaldkerans.

Fylgiskjalið óskast endursent með svarinu.

Einar Arnórsson

/ Jón Hermannsson

Til

stjórnar L a n d s b a n k a n s .



26. april 1916.-

Vér höfum meðtekið bréf hins háa stjórnarráðs dags. 14. p. m. ásamt meðfylgjandi kæruféhirðis bankans yfir bankastjórninni.

Útaf kæruféhirðis þessari og til skýringar samþykkt þeirri, sem bankastjórnin gerði á fundi sínum 8. p. m., sem hér með fylgir í eftirriti, viljum vér leyfa oss, að taka það fram, sem nú skal greina.

Eftir að úrskurður féll í gjaldkeramálinu 23. febr. p. á. hefir féhirðir tekið upp á því, að ganga á milli ýmsra starfsmanna bankans, og hanga yfir þeim þar sem þeir hafa setið við vinnu sína, svo og að hnýsast í bækur, bréf og önnur skjöl bankans, sem ekki snerta starf hans. K

Kemur þetta atferli hans all kynlega fyrir, og hefir bankastjórnin verið sammála um það, að hindra þyrfti féhirði í því að vera með hnýsni þessa í bækur bankans, bréf og önnur skjöl, að svo miklu leyti sem það eigi kæmi í bága við störf hans.

Undir núverandi kringumstæðum, og eins og féhirðir hefir hagað sér bæði í þessu tilliti og öðrum síðan ofangreindur úrskurður féll, teljum vér sem sérstaklega óheppilegt, að hann hafi með höndum aðrar bækur og skjöl en starf hans snerta.

En þar sem vér lítum þannig á þetta mál, töldum vér nauðsynlegt að vanda um þetta við féhirði. En hann virðist ekki geta sætt sig við, að vér setjum slíkar hömlur á atferli hans, þar sem hann hefir kært oss fyrir stjórnarráðinu fyrir þessar sakir. Annars skýrir hann í kærinni ekki rétt frá atvikum og viljum vér því segja frá þeim hér.

Að morgni þess 7. p. m. kom bankastjóri Björn Kristjánsson fram í herbergi bókara og skýrir hann og aðrir er við voru staddir þanneg frá því, sem honum og féhirðir fóru á milli:

Bankastjórinn sá að féhirðir hafðu tekið sér sæti eins og oftast, við það borð sem Sigríður Brynjólfssdóttir situr vanalega við er hún færir víxlabækur bankans. Handlék hann þar víxla er lágu á borðinu og virtist vera að athuga þá, en þeir voru starfi hans alveg óviðkomandi, með því að hann hafði afgreitt þá daginn áður, og þeir voru nú komnir í umsjón annars starfsmanns. Vék bankastjórinn sér þá að féhirði og mælti á þá leið að þeir væru honum óviðkomandi. Vék bankastjórinn sér síðan frá. Rétt á eftir kom hann aftur til að sjá hvort féhir hefur ekki hætt að hafa víxl-



ana með höndum, og er hann sá að féhirðir var enn að hnýsast í þá sagði hann við féhirðir, að bankastjórnin ætlaðist ekki til að hann hefði aðrar bækur, bréf eða skjöl með höndum en þær bækur, sem viðkæmu féhirðisstarfinu, og bréf eða önnur skjöl sem gengju í gegnum hendur hans sem féhirðis, á meðan á afgreiðslu þeirra stæði, og hann ætti að vera í afgreiðslusalnum í starfstíma bankans. Féhirðir kvaðst ekki mundi taka þessa skipun til greina nema hún kæmi frá fleirum úr bankastjórninni og mælti á þá leið, að engar "yfirheyrslur" hefðu farið fram um þetta eins og vant væri. Bankastjórinn innti féhirðir þá eftir því hvort hann ætlaði ekki að hlýða skipun sinni en féhirðir svaraði því, að víxlabækurnar kæmu sér við, sér kæmi allt við í bankanum; sýndi hann og með atferli sínu, að hann hefði í hyggju að hafa fyrirskipanirnar að engu. Við þetta félli talið niður og bankastjórinn gekk burtu.

Rétt á eftir kom bankastjórinn aftur inn í herbergi bóka-ara, er Sigríður Brynjólfsdóttir þá þangað komin, en hún var áður inni í skjalaherberginu við vélritun (en ekki í sæti féhirðis eins og hann skýrir frá). Þá stóð féhirðir á bak við hana og horfði á það sem hún var að rita. Bankastjórinn segir honum enn, að hann eigi ekki að vera að hnýsast í þetta, hvorki þessi bók eða aðrar bækur er hann hafi verið að skoða snerti starf hans. Féhirðinn sinti þessu ekki og sagði bankastjórinn þá Sigríði að loka bókinni, og skýrði henni frá fyrirskipun þeirri sem hann hafði gefið féhirði. Bankastjórinn gekk síðan inn í herbergi sitt.

Rétt á eftir varð bankastjóra Birni Kristjánssyni gengið inn í skjalaherbergið, stóð þá féhirðir yfir starfsmanni þeim, Brynjólfi Þorsteinssyni, sem færir gjörðabók bankastjórnarinnar, og virtist vera að lesa það sem hann var að skrifa. Bankastjóri sagði féhirði að þessi bók kæmi bankastjórninni einni við, og það hann að hætta að hnýsast í hana en féhirðir skeytti því ekki. Sagði bankastjóri piltinum þá að láta bókina aftur, en varð fyrri til að leggja hana aftur sjálfur. Ekki breiddi Brynjólfur neitt yfir bókina, eins og féhirðir segir frá.

Síðar um daginn varð bankastjóranum gengið inn í skjalaherbergið er féhirðir þar þá, og er hann að blaða í þunnri bók er líktist bókum þeim sem notaðar eru við upptalmingu víxla. Bankastjórinn spurði hann hvort þessi bók væri viðkomandi féhirðisstarfinu. Féhirðir svaraði því ekki beint, en mun hafa sagt á þá leið sem segir í kærú hans, að það væri bók tilheyrandi bankanum, sem hann þyrfti að athuga. Bankastjórinn tók þá bókina til að gæta að hvort hún tilheyrði féhirði og gekk með hana í herbergi bóka, og athugaði hana þar ásamt bókanum. Þegar það kom í ljós að bókin tilheyrði féhirðisstarfinu, afhenti bankastjórinn féhirði bókina á fullkomlega kurteisán hátt. Gekk féhirðir þá burtu með bókina.

Þannig skýrir bankastjórinn frá því sem gerðist milli hans og féhirðis 7. þ. m. en mótmælir öllu því í frásögn féhirðis sem



3. -

Þýttur í bág við það sem að framan greinir, ennfrémur mótmælir hann þeim orðum sérstaklega er féhirðir hefir eftir honum, en ekki eru tilfærð hér, svo og því, að hann hafi verið í æztu skapi, og að hann hafi brugðið hendinni fyrir augu féhirðis, er hann var að holla í gjörðabók bankastjórnarinnar hjá Br. P. Ef stjórnarráðið véfengir skýrslu þessa, leyfum vér oss að æskja þess að fá tækifæri til að leiða vitni í málinu, og þá helzt um hegðun gjldkerans yfirleitt.

Þareð féhirðir hafði, svo sem að framan greinir, ekki einungis þverskallast við að hlýða fyrirskipunum ~~Banka~~ bankastjóra B. Kr. heldur meira að segja sagt þerum orðum, að hann mundi ekki taka þær til greina, nema þær kæmu frá bankastjórninni í heild sinni, eð að minsta kosti frá fleirum út bankastjórninni, hélt bankastjórnin fund til þess að hún í heild sinni gæfi féhirði þær fyrirskipanir er bankastjóri B. Kr. hafði áður gefið honum, en hann hafði neitað að hlýða, og svo til þess að setja honum nokkrar fleiri reglur viðvíkjandi hegðun hans. Bankastjórnin kallaði féhirði ásamt bókara á fund sinn 8. þ. m. til þess að hlýða á fyrirskipanir, en svo sem féhirði sjálfur skýrir frá, gekk hann þegjandi og leyfislaust í burtu þegar að því var komið að lesa upp fyrir honum fyrirskipanirnar, og kom ekki aftur.

Síðan gerðist ekkert í málinu þartil 15. þ. m. að oss barst bréf hins háa stjórnarráðs, ásamt meðfylgjandi kæru féhirðis fyrir bankastjórninni.

Það framferði féhirðis, sem skýrt er frá hér að framan, og jafnvel framkoma hans eins og hann lýsir henni sjálfur í kæru sinni, teljum vér gjörsamlega óþolandi. Hann þverskallast ekki einungis við að hlýða fyrirskipunum bankastjórans, og lætur í ljósk að sér sé það óskylt, heldur storkar hann honum jafnvel með því að ganga frá einum til annars af starfsmönnum bankans, og hnýsast í bækur þeirra, rétt í því að bankastjórinn er að ljúka við að banna honum það. Ekki getur hann þess í kæru sinni, að hann hafi þurft að gá að neinu í þessum bókum eða skjölum, enda gat það ekki átt sér stað, því bækur þær og skjöl voru algerlega óviðkomandi starfi hans.

Þá þykir oss það næsta einkennilegt, að féhirðir skyldi þennan sama dag, er hann fór að drekka kaffi, taka með sér eina af bókum sínum frá starfi sínu í annað herbergi, því ekki hefir hann áður lagt það í vana sinn. Og þar sem hann talar um það í kær- unni, að hann hafi verið að athuga hvernig á því stæði, að umrædd 150 kr. ávísun hafi verið óútstrykuð í bókinni, þá var ekkert eðli- legra en að hún væri óútstrykuð, því að í þeirri bók er ekkert strykað út, sem annars er þar rétt fært. Enda hefði verið beinast fyrir hann að leita sér, eins og venja hans er, upplýsinga um ávís- unina hjá bókaranum, sem er öllum störfum bankans kunnugastur, og



lét féhirði líka þegar í té þar upplýsingar um ávísunina, er honum munu hafa nægt, eftir því sem ráða má af kæru hans. Eftirtektarverðast er þó það, að þegar bankastjóri B. Kr. spyr hann hvort bókin sé þvíðkomandi féhirðisstarfinu (eða hvort hún væri gjaldkerabók eins og féhirðir kveður hann hafa sagt), þá svarar hann úr í höft í stað þess að segja hreinlega að svo sé. Kemst hann svo að orði, að næst lá að skilja það á þann veg, að bókin væri ekki tilheyrandi féhirði. Og ekki þarf að eyða orðum að því, að féhirðir hafi ekki skilið hvað bankastjóri átti við með spurningu sinni, því að þá um morguninn hafði bankastjórinn skýrt honum frá hvaða bækur hann ætti að hafa með höndum, og átti að sjálfsögðu við hvort bókin væri ein af þeim. Liggur næst að ætla, að féhirðir hafi viljað reita bankastjórnann til reiði með því að gefa í skyn, að hann væri enn að óhlýðnast fyrirskipunum hans, í því skyni, að fá síðasta höggið á bankastjóranum, er það kæmi í ljós að bókin væri honum (féhirði) tilheyrandi.

Þendur það, að þetta er síðan gert að kæruatriði, einnig óneitanlega til þess að það hafi verið tilgangurinn.

En slíkt atferli undirmanns gagnvart yfirboðara sínum, teljum vér stórkostlega ámælisvert og með öllu óþolandi.

Þá sýnir féhirðir bankastjórninni allri í heild sinni dæmifáa ókurteysi og fyrirlitningu með því að ganga burt af fundi hennar, sem hún hafði kvatt hann á til þess að leggja fyrir hann fyrirskipanir sínar. Féhirðir biður ekki einu sinni eftir því, að fá að vita hverjar eða hvers efnis fyrirskipanirnar eru. Hann rætur út þegar að því er komið að þær verði lesnar upp. Sýnist það þó vera sú minsta hlýðnisskylda sem hægt er að krefjast af féhirði gagnvart bankastjórninni, að hann hlýði á fyrirskipanir hennar. Ef einhverjar þeirra væru þannig vaxnar, að hann telji sér ekki urt eða skylt að hlýða þeim, þá virðist að hann ætti að skýra bankastjórninni frá því, og greina fyrir því ástæðurnar. En því fer fjærri að féhirðir geri það. Þegar annar bankastjórinn gefur honum fyrirskipanir, neitar hann að hlýða þeim, af því að þær komi frá honum einum. Þegar öll bankastjórnin kveður hann á fund sinn til þess að leggja fyrir hann fyrirskipanir sínar, þá gengur hann burt og hlýðir ekki á þær. Slíkt háttalag féhirðis gagnvart bankastjórninni teljum vér svo ósamilegt, að það eitt út af fyrir sig, er ærin sök til þess, að honum sé vikið frá stöðu sinni.

Þegar nú það er sannað með orðum féhirðis sjálfs, að hann fékst ekki til að hlusta á fyrirskipanir bankastjórnarinnar allrar, og það áður en hann vissi hverjar þær voru, þá væntum vér þess að hið háa Stjórnarráð verði oss samdóma um, að bráðnauðsynlegt sé fyrir stofnunna, að þessi féhirðir fari úr bankanum. Vér leyfum oss því að leggja til að honum verði vikið frá starfinu nú þegar.

Í tilefni af fyrirspurn féhirðis til Stjórnarráðsins í



lok kæru sinnar um, hvort bankastjórnin hafi vald til að banna honum aðgang að skjölum og bókum bankans, sem honum er óhjákvæmi-  
legt að hafa óhindraðan aðgang að, viljum vér tjá hinu háa Stjórnar-  
ráði, að bankastjórninni hefir aldrei til hugar komið að banna fé-  
hirði aðgang að þeim bókum og skjölum, sem honum er nauðsynlegt að  
hafa aðgang að, enda ekki haft þau orð um, sem gáfu féhirði ástæðu  
til að ætla slíkt. Það eru aðeins þær bækur, og þau skjöl, sem  
honum eru óviðkomandi, sem vér viljum banna honum að hnýsast í, og  
er það af áðurtöldum ástæðum.

Þar sem féhirðir segir í lok kæru sinnar að hann þurfi og  
að gæta að gjalddögum á víxlum, lánum og ábyrgðum þeirra manna, er  
óska að fá upplýsingar um lán sín og ábyrgðir í bankanum, þá viljum  
vér skýra hinu háa stjórnarráði frá því, að það liggur ekki í verka-  
hring féhirðis að gefa upplýsingar um þessi atriði. Það eru aðrir  
starfsmenn bankans, sem hafa þetta starf með höndum. Þarf féhirðir  
því ekki að hafa aðgang að neinum bókum bankans í því skyni.

Í sambandi við þetta virðist og ástæða til að bend á, að  
sízt ætti að vera ástæða til þess fyrir féhirði að fara nú að bæta  
á sig slíkum aukastörfum, sem bankastjórn felur honum alls ekki  
að vinna, þegar hann verður daglega að hafa mann, að meiru eða  
minnu leyti, sér til aðstoðar við féhirðisstarfið, þó lítið sé að  
gara, - og stundum tvo.

Vér endursendum hérmeð kæru féhirðis.

Virðingarfyllst  
LANDSBANKI ÍSLANDS

Björn Kristjánsson

/sign./

Björn Sigurðsson

/sign./

Vilhj. Briem

/sign./

Jón Gunnarsson

/sign./

Til

stjórnarráðs Íslands.



ad. Máf 14. apríl 1936

Útskrift  
úr fundarbók bankastjórnar Landsbankans.

Ár 1936 hinn 8. apríl hélt bankastjórnin fund út af hátt-  
erni féhirðis bankans og með því að hann hefir, eftir að úrskurður-  
inn í gjaldkeramálinu var felldur, tekið upp á því að rápa á milli  
starfsmanna bankans og að hanga yfir þeim og hnýsast í bækur, bréf  
og önnur skjöl, sem honum eru óviðkomandi, og að hann enn fremur  
hefir haldið sig iðulega í starfstofu bókara og í herbergi því, sem  
skjalaskápurinn er, þar sem hann ekkert hefir að gera, þá ákvað  
bankastjórnin að leggja fyrir féhirði:

1. að hætta að hafa með höndum eða hnýsast í aðrar  
bækur, bréf og önnur skjöl bankans, en þær bækur, sem við koma  
sjálfu féhirðisstarfinu og bréf og önnur skjöl, sem ganga í gegn um  
hendur hans sem féhirðis í það sinnið, sem hann afgreiðir þau.  
Þurfi féhirðir að fá upplýsingar úr skjölum, sem búið er að afgreiða,  
þer honum að snúa sér til bókara bankans um það.

2. að hætta að hafa nokkurn umgang um skjalaskáp  
bankans og að hafa viðdvöl í herbergi því, sem skjalaskápurinn er í.

3. að hætta að hafa viðdvöl í herbergi því, sem  
bókari bankans notar.

4. að hætta að rápa á milli starfsmanna bankans og  
hnýsast í bækur þeirra.

5. neyti féhirðir matar eða annarar hressingar í  
bankanum, er honum heimilt að gera það í biðherbergi bankans á  
þeim tíma, sem gestir eru þar ekki.

6. menn fremur var ákveðið að áminna féhirði um,  
að fylgja starfsreglum sínum og sérstaklega að hlýða hverjum ein-  
stökum manni út bankastjórninni og að temja sér kurteisni við alla,  
þar sem verulegur misbrestur hefir verið á því.

Björn Kristjánsson  
Jón Gunnarsson

Björn Sigurðsson  
Vilhj. Briem.

Sama ár og dag hélt bankastjórnin fund og boðaði féhirði  
og bókara á fundinn. Byrjað var á að lesa upp fyrir þeim framan-  
titaða fundargjörð, en þegar búið var að lesa af henni aftur að orð-  
unum "þá ákvað bankastjórnin að leggja fyrir féhirði" rauk féhirðir  
af fundi og kom ekki aftur.

Björn Kristjánsson  
~~Jón Gunnarsson~~  
Vilhj. Briem.

Björn Sigurðsson  
Jón Gunnarsson.



Eftirrit.

Reykjavík, 27. apríl 1916.

Með brjefi, dags. 12. þ. m., skýrði fjehirðir Lands-  
(2.) (1.)  
bankans stjórnarráðinu frá því, að Björn Kristjánsson banka-  
stjóri hefði þ. 7. þ. m. bannað honum aðgang að ýmsum bókum  
bankans og skjölum, svo og frá fundargjörð bankastjórnarinnar,  
er væntanlega hefði staðið í sambandi þar við. Þetta erindi fje-  
hirðis var sent bankastjórninni með brjefi stjórnarráðsins, dags.  
14. þ. m. Hefir bankastjórnin nú svarað þessu brjefi stjórnar-  
ráðsins með brjefi dags. 26. þ. m., og jafnframt sent hingað  
eftirrit af nefndri fundargjörð. Er skýrt frá því í brjefi  
bankastjórnarinnar, að Björn bankastjóri Kristjánsson hafi 7.  
þ. m. bannað fjehirði aðgang að nefndum bókum bankans og skjölum  
og boðið tveim nafngreindum starfsmönnum bankans að láta fje-  
hirði eigi fá fari á að líta í bækur þær, er þeir fara með. Og  
af áður nefndri fundargjörð sjást það, að bankastjórnin hefir,  
meðal annars, gert samþykkt í sömu átt á fundi 8. þ. m. Í brjefi  
sínu 26. þ. m. segist bankastjórnin enn fremur telja "undir nú-  
verandi kringumstæðum" og eins og fjehirðir hafi hagað sjer bæði  
í þessu tilliti og öðru eftir að úrskurður stjórnarráðsins fjell  
um þessu bankastjórnarinnar yfirhonum 24. des. f. á. afar óheppi-  
legt, að hann hafi með höndum aðrar bækur og skjöl en starf hans  
snerta. Loks leggur bankastjórnin enn af nýju til, að gjalðkera  
sje vikið frá starfinu nú þegar.

Þar sem bankastjórnin hefir eigi í brjefi sínu 26. þ.  
m. gefið glöggar eða fullnægjandi ástæður fyrir oftnefndri skipun



eða öðrum atriðum fundarsanbyktarinnar 8. þ. m. og þar sem tjóðar  
alyktanir sýnast að minsta kosti sumar, einsdæmi, þar sem annar  
æðsti undirmaður bankastjórnarinnar meðal starfsþjóna bankans,  
a í hlut, og því ætlandi að þar byggist á einhverjum ávirðingum  
sama starfsmanns, er bankastjórnin hefir eigi frá skýrt hingað  
til, þá telur stjórnarráðið rétt og skylt að leggja fyrir banka-  
stjórnina að gefa stjórnarráðinu nánari skýrslu um málið, og þá  
einkum svara eftirfarandi spurningum, er brjef bankastjórnarinnar  
26. þ. m. sýnist einkum gefa tilefni til.

1. Hverjar eru þær "núverandi kringumstæður", er bankastjórnin  
telur í brjefinu 26. þ. m. gera það að verkum, að afar óheppilegt  
sje að fjehirðir hafi með höndum eða fái kynt sjer áðrar þakur  
og skjöl bankans þau sem annars eru eigi einvörðungu leyndarmál  
bankastjórnar sjálfrar, en þau, er snerta staff hans?

2. Hvenær urðu þær kringumstæður, að bankastjórnin taldi oft-  
nefnda skipun nauðsynlega?

3. Hverjar eru annars ástæður fyrir skilun þessari og öðrum  
ályktunum bankastjórnarinnar í fundargjörobinni 8. þ. m.? Hefir  
það reynst að fjehirðir hafi brotið þagnarskyldu þá, er á honum  
hvíllir samkvæmt 9. gr. bankareglugjörobinnar? Eðanfir hefir  
það reynst, að fjehirðir hafi farið sviksamlega (t. d. stungið  
undir stól) eða sjerstaklega galeysislega með þakur bankans eða  
skjöl, er hann hefir haft aðgang að? Og ef svo er, hví hefir  
bankastjórnin þá eigi skýrt stjórnarráðinu frá því? Eða er önnur  
ástæða, er valdi því, að óheppilegt eða hættulegt sje, að fje-



hirðir fá vitneskju um eitthvað úr bókum bankans eða skjölum?

4. Hefir þótt ástæða til eðahafa samskonar ályktanir verið gerðar um aðra og skipanir út gefnar til annara starfsmanna bankans sem þar er hér greinir um gjalðkera?

5. Hefir starfsmönnum bankans fleirum en þeim 2, er í brjefinu 26. þ.m. getur, verið gefin samskonar skipun um launung gagnvart fjehirði?

6. Hverjir hafa, auk bankastjórnar og endurskoðenda, umgang um skjalaskap bankans eða viðdvöl í því herbergi, sbr. 2. lið fundargjörðarinnar 8. þ. m. ?

7. Hvers vegna er fjehirði sjerstaklega bannað að hafa viðdvöl í herbergi því, er bókarí ~~notar~~ notar, sbr. 3. lið nefndrar fundargjörðar?

8. Á bankastjórnin við með "starfsreglum" gjalðkera, sbr. 6. lið fundargjörðarinnar, erindisbrjef það, er bankastjórnin hefir sett honum, alt eða sjerstök atriði þess?

9. Hafði bankastjórnin komið sjer saman um að gefa fjehirði fyrirskipunina um að halda sjer frá bókum bankans og skjölum þegar áður er Björn bankastjóri Kristjánsson gaf honum (fjehirði) hana morguninn 7. þ. m.?

Svars við þessum spurningum og þess annars er bankastjórnin telur ástæðu til að geta í þessu sambandi, vöntir stjórnarráðið hið bráðasta.

Einar Arnórsson

/Jón Hermannsson

Tilstjórnar Landsbankans



Reykjavík, 3. maí 1916.

Með brjefi dags. 27. f. m. hefir hið hástjórnarráð  
spurst fyrir um nokkur atriði viðvíkjandi fundarsamþykkt vorri  
frá 8. f. m., sem send var stjórnarráðinu með brjefi voru dags.  
26. f. m. Vjer viljum því leyfa oss að gefa stjórnarráðinu þær  
upplýsingar, sem hjer fara á eftir. Skal hverri einstakri spurn-  
ingu svarað fyrir sig.

1. Hinar "núverandi kringumstæður" eru þær, að sá maður er í  
fjehirðisstöðunni, sem vjer álitum óhafandi og sem sýnir sig beran  
að óvildarhug til bankastjórnarinnar, ef ekki einnig til bankans  
sjálfs.

2. Oss virðist þessari spurningu svarað með brjefi voru 26.-  
f. m. þar sem segir:

"Eftir að úrskurður fjell í gjaldkeramálinu 23. febr. b. á.  
hefir gjaldkeri tekið upp á því, að ganga á milli ýnara starfs-  
manna bankans og hanga yfir þeim, þar sem þeir hafa setið við  
vinnu, svo og að hnýsast í bækur, brjef og skjöl bankans, sem  
honum eru alveg óviðkomandi! Fór þetta svo í vöxt að þegar að  
komið var fram yfirmánaðanótin marz-apríl var svo komið, að vjer  
sáum oss knúða til, að gefa fjehirði oftnefnda fyrirskipun.

3. Ástæðurnar fyrir skipun vorri til fjehirðis voru þær, sem  
getið er í brjefi voru og greindar eru hjer að framan, hnýsni  
hans í bækur, brjef og önnur skjöl, sem staffi hans eru óviðkom-  
andi. Sú hnýsni er þarflaus, en getur hinsvegar haft hættu í  
för með sjer. Og vegna viðskiftamanna bankans, sem eiga heintingu



á að skiptum þeirra við bankann sje haldið leyndum, álitum vjer,  
að oss beri ekki að láta neina hnýsni, sem vjer álitum grunsana,  
í bækur bankans, brjef eða önnur skjöl viðgangast. Ef nokkur af  
starfsmönnum bankans, sem vjer erum einráðir um, sýndi sig í  
slikri grunsanlegri hnýsni, álitum vjer það skyldu vora að taka  
í taumana, og vísa þeim manni burtu tafarlaust. Vjer lítum svo  
á, að oss beri ekki að bíða eftir því, að vjer fáum öyggjandi  
vissu og því síður fullalagasönnun fyrir því, að sá starfsmáður,  
sem um er að ræða, misbrúki þá vitneskju, sem hann aflar sjer á  
þennan hátt, brjóti bagnarskyldu sína eða stingi skjölum undir  
stól. Þegar bankastjórnin væri búin að afla sjer slíkra upp-  
lýsinga eða sannana, virðist oss orðið alt of seint að byrgja  
brunninn. Og atvik, sem gerst hefir í bankanum, hefir gert  
það að verkum, að vjer höfum ásett oss að gæta allrar varúðar í  
þessum efnum. Það tókast ekki í bönkum erlendis, að gjaldkerar  
hafi aðgang að öðrum bókum, en sem viðkoma starfi þeirra, (sbr.  
J. F. Davis: Bank Organisation.)

4. Elgi hafa verið gefnar samskonar skipanir til annara starfsmanna í bankanum en fjehirðis. Stafar það af því, að vjer höfum ekki orðið þess varir, að neinn annar af starfsmönnum bankans hafi sýnt af sjer grunsanlega hnýsni í bækur bankans, brjef hans eða önnur skjöl, svo sem fjehirðir hefir gert.

5. Áður hafði verið talað um það við bókara, að viðsjárverð væri þessi umrædda hnýsni fjehirðis, og þess vegna hafði hann að minsta kosti einu sinni tekið brjef frá fjehirði, er hann var að lesa og sagt aðstoðarmanni sínum Guðm. Guðmundssyni, að hann ætti ekki að láta fjehirði lesa skjöl þau og brjef, er væru undir



höndum þeirra, bókara og aðstoðarmanns hans. Á fundinum 8. f. m. var bókari kvaddur, til þess að hann vissi glögglega hvað fyrir fjehirði yrði lagt.

Og svo hefir þeim tveimur, sem getið er í brjefi voru 26. f. m., verið gefin sú skipun gagnvart fjehirði, sem um er að ræða. Vildum vjer fyrst vanda um þetta við fjehirði sjálfan og sjá hvort hann skipaðist ekki við það, þar eð vjer vildum eigi blanda fleirum inn í málið en nauðsyn krefði.

Að þessum tveimur starfsmönnum var fyrirskipað launung, mun ekki þurfa skýringar við.

6. Ungang um skjalaskáp bankans hefir nú aðeins bókari bankans, svo og bankastjórnin sjálf.

7. Ekki var sjerstaklega lagt fyrir fjehirði, að hætta að hafa viðdvöl í herbergi því, sem bókari bankans notar, heldur var ákveðið á fundinum 8. f. m. að leggja það fyrir hann ásamt ýmsu öðru t. d. að hafa ekki viðdvöl í skjalaherberginu, til þess að bægja honum frá, að hnýsast í skjölin og einnig frá því, að gera starfsfólkinu ónæði.

8. Með "starfsreglum fjehirðis" eigum vjer við nunnlegar og brjeflegar fyrirskipanir vorar til fjehirðis viðvíkjandi starfsrekslu hans.

9. Eins og sjest á brjefi voru frá 26. f. m. hefir öll bankastjórnin álitð, að koma þyrfti í veg fyrir óþarfa hnýsni fjehirðis í bækur bankans o. s. frv. Hafði hver um sig látið það álit í ljósi, þegar áður en Björn bankastjóri Kristjánsson gaf fjehirði fyrirskipunina að morgni þess 7. f. m.



3. maí 1916

II

Vjer leyfum oss að endurnýja ósk vora um, að fá tækifæri til að leiða vitni um hegðun fjeðirðis, ef stjórnarráðið vjefengir skýrslur vorar um framferði hans.

Virðingarfylst

Björn Sigurðsson      Björn Kristjánsson

Vilhj. Briem      Jón Gunnarsson

T I L

S T J Ó R N A R R Á Ð S Í S L A N Ð S .



Eftirrit.

Reykjavík, 5. Maí 1916.

Þar sem hin háttvirta bankastjórn hefir alla eigi með brjefi sínu 3. þ. m., svarað hreint og ótvírætt spurningum þeim öllum, sem lagðar vorufyrirhana með brjefi hjeðan 14. f. m. út af erindi fjehirðis Landsbankans 12. f. m. og brjefi bankastjórnarinnar 26. f. m., en hefir hins vegar bæði gefið í skyn, að fjehirðirinn geri sig beran að óvild til bankans, brjóti þagnar-skyldu sína o. s. frv., þá hlýtur stjórnarráðið að leggja fyrir bankastjórnina að gefa frekari skýrslur um þetta mál. Og krefst stjórnarráðið þá sjerstaklega upplýsinga um þetta eftirfarandi atriði:

1. Þar sem bankastjórnin hefir enn af nýju í brjefi 26. f. m. krafist þess að fjehirði bankans verði þegar vikið frá sýslan sinni, og gefið lauslega í skyn, að hann geri sig sekan í alvarlegum yfirsjönun, sem bankastjórnin hefir eigi aður frá skýrt, þá vill stjórnarráðið beina til hennar þar út af þessum spurningum:

a) Grunur bankastjórnina fjehirði um uppljóstur til óviðkomandi manna á þeim efnum, er fjehirðir á að halda leyndum?

b) Hafa bankastjórninni í heild eða einstökum mönnum út henni brjeflega eða munnlega borist kærur eða kvartanir um slík brot af hálfu fjehirðis?

c) Eða er grunur þessi á hugboði bankastjórnar, eða einstakra manna úr henni, byggður á ótta við það, að fjehirðir muni brjóta



skyldu sína á unræðdan hátt?

d) Bankastjórnin nefnir eitt atvik, sem gerast hafi í bankanum og gert hafi það að verkum, að bankastjórnin hafi ásett sjer að gæta allrar varuðar í þessum efnum (e: þeim efnum, er varða bankaleyndina, að því er virðist), því er spurt um, hvaða atvik bankastjórnin eigi hér við, og hvort og þá að hvaðaleyti fjehirðir hafi verið þar við riðinn.

2. Ef nauðsynlegt var að fyrirskipa umgetnum 2 bankabjónum launung gagnvart fjehirði, þá sýnist sama hefði þurft að vera um ýmsa aðra starfsmenn bankans. Hefir þeim þá eigi síðan verið gefin samskonar skipun nema svo sje, að fjehirðir hafi síðan látið af hinni "grunsanlegu hnýsni", er bankastjórnin þar honum a brýn?

3. Þar sem bankastjórnin gefur fyllilega í skyn, að fjehirðir beri óvild til þeirrar stofnunar, sem hann vinnur í, þá er spurt, við hvað bankastjórnin styður svo harða ákæru?

4. Þar sem bankastjórnin enn fremur segir, að það tíðkist ekki í öðrum löndum, að gjaldkerar hafi aðgang að öðrum bókum opðeim, er við koma starfi þeirra og vísar í ákveðna bók því til styrktar - þá óskar stjórnarráðið að bankastjórnin vildi til leiðbeiningar stjórnarráðinu, þar sem kunnugir menn bera brögður á að slíkt skipulag sem bankastjórnin kveður vera, eigi sjer stað í sumum stærri bönkum erlendis, gefa nánari skýrslur um þetta, þar sem atla má, þar að hún hafi kynt sjer það mál allrækilega.

5. Of ef svo er, að fjehirðir brýtur bagnaraskyldu sína, mundi



þá skipun bankastjórnarinnar oftnefnd koma að nokkru verulegu  
haldi, þar sem um hendur fjehirðis fara þó vixlar, skuldabryf  
o. s. frv., er inn í bankann og út úr honum fara?

Einar Arnórsson

/ Jón Hermannsson

Til

stjórnar. L a n d s b a n k a n s .



15. maí 1916m.-

Vér höfum meðtekið bréf hins háa Stjórnarráðs, dags. 5. þ. m., þar sem enn er spurð fyrir um nokkur atriði viðvíkjandi gjaldkeramálinu. Spurningunum leyfum vér oss hérmeð að svara á þessa leið:

1. ad. 1 a-c. Í bréfi voru til Stjórnarráðsins, dags. 26. f. m. tókum vér skýrt fram hvers vegna vér sáum oss kúða til að fara þess enn á leit að féhirði Landsbankans yrði vikið úr stöðu sinni. Var það af þeim ástæðum, að féhirðir hafði ekki einungis neitað að hlýða fyrirskipunum Björns bankastjóra Kristjánssonar, heldur sýnt bankastjórninni í heild sinni þá ósvífni, að ganga burt af fundi hennar áður en hann hafði hlýtt á fyrirskipanir þar sem bankastjórnin ætlaði að æggja fyrir hann. Fyrir þetta stórkostlega brot féhirðis á móti hlýðnisskyldu hans kröfumst vér þess, að honum yrði vikið úr stöðu sinni. Hinsvegar byggðum vér þá tillögu vora eigi á hnýsni féhirðis eða neinum grun vorum í sambandi við þá hnýsni eða neinum öðrum yfirsjónum féhirðis er vér höfum eigi þegar skýrt frá, svo sem Stjórnarráðið virðist gera ráð fyrir. Viljum vér í þessu efni leyfa oss að víkja til fyrnefnds bréfs vors dags. 26. f. m.

Í bréfi voru dags. 3. þ. m. undir lið 3, höfum vér skýrt Stjórnarráðinu frá, hvers vegna vér ~~þönnuðum~~ <sup>bönnuðum</sup> féhirði, að hnýsast í bækur bankans, bréf og önnur skjöl, sem starfi hans eru óviðkomandi, og höfum vér engu við það að bæta.

2. ad. 1 d. Atvik þetta var féhirðir ekki við riðinn svo oss sé kunnugt enda er því ekki haldið fram í bréfi voru 3. þ. m. Enn það vakti samt athygli vora enn betur en áður á því, hve mikkillar varhygðar þyrfti að gæta í bankanum.

3. ad. 2 Vér vísum til svars vors í bréfi voru 3m. maí undir tölulið 5, sem er fullkomlega hæmt og ótvírætt. Það ætti því að vera fullnægjandi.

4. ad 3. Vér vísum hér einnig til bréfs vors 3. maí og til hegðunar féhirðis yfirleitt, sem Stjórnarráðinu mun nú væntanlega vera orðin kunn.

5. ad. 4 Í bréfi voru 3. maí gátum vér þess að í hönkum erlendis væri ætlast til þess að gjaldkerar hafi aðeins um peningagreiðslurnar að annast. Þeir hafi því ekki aðgang að bóku og skjölum sem eru því starfi óviðkomandi. Þó vér viðvíkjandi þessu vísuðum til táltekinnar bókar var það óþarft, því frásögn vor um þetta egni hefði átt að geta nægt. Sömuleiðis átti það að vera nóg til þess að féhirðir hætti hnýsni sinni, að vér vildum svo vera láta, enda finst ekkert í löggjöf bankans, sem bendir til að féhirðir eigi að hafa afskipti af neinum öðrum störfum í bank-



anum en sínum eigin störfum. Og eigi felur löggjöfin honum neitt edtirlit með öðru, en sínu eigin starfi.

Til þess þó að verða við ósk Stjórnarráðsins, leyfum vér oss auk þess sem vér höfum lánað því J. F. Davis: Bankorganisation, að leggja með útdrátt úr bók, sem nefnist: Technik des Bank-Betriebes eftir Bruno Buchwald frá bls. 33 (útgefin 1908).

Ekki sézt þar að féhirðum í bönkum sé ætlað að sinna öðru en féhirðisstarfinu eða að þeir eigi að hafa nokkurt eftirlit með öðrum starfsmönnum, bókum og skjölum, en þeim, sem snerta það.

Um það hvernig álitioð er að féh röir eigi að haga sér gagnvart viðskiftamönnum, leyfum vér oss sem dæmi, að senda hér með útdrátt úr: The history principles and practice of banking, eftir hinn nafnkenda bankastjóra J. W. Gilbert og hinn fjölfróða Ernest Sykes (útgefin 1907) 2. bnd. bls. 11).

6. ad. 5 já

Annars virðast þessi aukaatriði sáralítið upplýsa málið.

Mergurinn málsins er: hefir féhirðir heimild til að óhlyðnast fyrirskipunum bankastjórnarinnar og hefir hann heimild ~~xi~~ til, að neita að hlyða á fyrirskipanir sameinaðrar bankastjórnar, einsog hann sjálfur viðurkennir að hann hafi gert.

Ef Stjórnarráðið getur ekki enn treyst samhuga upplýsingum, álitum og tillögum allrar bankastjórnarinnar, þá virðist óhjákvæmilegt, að vitnaleiðsla fari fram í málinu um hegðun féhirðis bankans yfirleitt og í einstökum atriðum svo að Stjórnarráðið geti fengið málið upplýst, að þess álitum á nógu ábyggilegan hátt.

Það er því enn ósk vör, að oss veitist tækifæri til að láta slíka vitnaleiðslu fram fara, áður en nýr úrskurður í gjaldkeramálinu fellur, ef upplýsingar vorar og tillögur verða eigi ~~tekna~~ teknar til greina, en um það óskum vér að fá vitneskju í tíma hvort vitnaleiðslunnar er þörf.

Virðingarfyllt

LANDSBANKI ÍSLANDS

Björn Sigurðsson Björn Kristjánsson  
Vilhj. Briem. Jón Gunnarsson.

Til stjórnarráðs Íslands.



#### SECTION XXIV.

##### The Administration Of The Office.

When a clerk is promoted to be a cashier, he will do well to remember that by his demeanour towards the customers he can, to an important extent, influence the progress of the bank either for good or ill. Discourtesy on the part of a cashier is unpardonable, and no pressure of work, however severe, can excuse it. On the other hand, the cashier should not cringe; it is both undignified and unpleasant; neither should he adopt too effusive a bearing, as though the customers were intimate personal acquaintances. What is required is nothing but ordinary politeness, with a little added consideration for the want of business knowledge in a certain section of the public. Bank cashiers have the reputation of <sup>being</sup> over-officious. No doubt this is due to the multitude of rules with which they are sometimes hedged in on their own side of the counter. But there is no need to fling these rules in the face of the public, not to adopt the tone of "this must be done", or "that can't be done", more than is necessary. With a little diplomacy and tact the due observance of the regulations can be attained without the customer feeling that he is the victim of ~~unnecessary~~ unnecessary and ill-considered "red-tape".

*Hvoad samman þessi munuogn.*

*Hinn vöðist dilla máli stíffa, því samund er, að gjaldkerinn  
hagði enga óhurðisr sín, heldur heyrð sér samallra not þeir  
er munuognin sýni að eigi að vera.*



## II. Die Kasse.

### 1. Allgemeines.

Fuer die Ein- und Auszahlungen des baren Geldes wie fuer die mit diesen Funktionen zusammenhaengenden Arbeiten ist bei den grösseren Banken ein besonderes Bureau eingerichtet, das Kassenbureau oder, kurz genannt, die Kasse.

In der Kasse sitzen der oder die Kassierer sowie einige Hilfsbeante, die eine mehr buchhalterische Beschaeftigung haben. Sie ist dasjenige Bureau, mit dem das Publikum -seien es Kunden der Bank oder Personen, die zufaellig einmal irgend ein Geschaeft mit ihr abzuwickeln haben - an meisten in Beruehrung kommt. Dennoch konzentriert sich in der Kasse nur ein verhaeltnismaessig kleiner Teil der bankgeschaeftlichen Taetigkeit. Der Abschluss der Geschaefte bleibt den Beamten gröstenteils fremd. Ob das zur Auszahlung kommende Geld z. B. auf Grund eines Kredites oder als Gegenwert fuer die von der Bank angekauften Wechsel gezahlt wird, ist fuer den Kassierer als solchen gleichgueltig. Ihn hat nur zu interessieren, ob er zur Auszahlungsberechtigt ist oder nicht.

Hand sammar fessi musoga.  
Hau wintest elchi Koma malim vid.